

MINISTER
SPRAWIEDLIWOŚCI

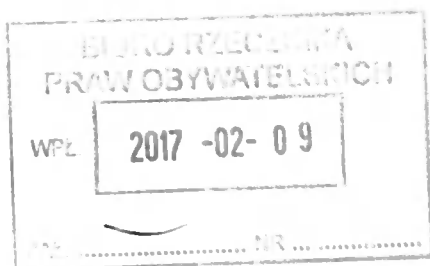

RPW/8884/2017 P
Data:2017-02-09

Warszawa, 8 lutego 2017 r.

DL-IX-454-34/17

dot. II.513.17.2014.MM

Pan

Adam Bodnar

Rzecznik Praw Obywatelskich

Stanisław Rzeźnik

W odpowiedzi na pismo z dnia 12 stycznia 2017 r., w którym zwrócono się z prośbą o dokonanie analizy zakresu podmiotowego ustawy z dnia 23 lutego 1991 r. o uznaniu za nieważne orzeczeń wydanych wobec osób represjonowanych za działalność na rzecz niepodległego bytu Państwa Polskiego (Dz. U. z 2015 r. poz. 1583 oraz z 2016 r. poz. 2260) w kontekście przesłanki domicyliu określonej w art. 8 ust. 2a ustawy oraz rozważenie wystąpienia z inicjatywą nowelizacji ustawy w ww. zakresie, uprzejmie przedstawiam, co następuje.

Zgodnie z art. 8 ust. 2a przywołanej ustawy uprawnienia do odszkodowania od Skarbu Państwa za poniesioną szkodę i zadośćuczynienie za doznaną krzywdę wynikłe z wykonania orzeczenia albo decyzji przysługują również osobom mieszkającym obecnie bądź w chwili śmierci w Polsce represjonowanym przez radzieckie organy ścigania i wymiar sprawiedliwości lub organy pozasądowe, działające na obecnym terytorium Polski w okresie od dnia 1 lipca 1944 r. do dnia 31 grudnia 1956 r. oraz na terytorium Polski w granicach ustalonych w Traktacie Ryskim, w okresie od dnia 1 stycznia 1944 r. do dnia 31 grudnia 1956 r., za działalność na rzecz niepodległego bytu Państwa Polskiego lub z powodu takiej działalności. Zatem – jak wynika z aktualnie obowiązujących przepisów – jednym z warunków uzyskania uprawnień do odszkodowania i zadośćuczynienia za

szkodę i krzywdę wyrządzoną represjami radzieckich organów ścigania i wymiaru sprawiedliwości za działalność na rzecz niepodległego bytu Państwa Polskiego jest to, by osoba represjonowana mieszkała w chwili składania wniosku, bądź w chwili śmierci, w Polsce.

Podstawą do zakwestionowania poprawności ww. przepisu jest w świetle wystąpienia Pana Rzecznika pominięcie w katalogu uprawnionych do ubiegania się o odszkodowanie obywateli Polski, którzy zginęli podczas walki o jej niepodległość. Ich działalność na rzecz niepodległego bytu Państwa Polskiego została rozpoczęta na terytorium Polski, ale następnie wskutek przesunięcia granic była już kontynuowana poza terytorium państwa polskiego. W związku z przesunięciem polskich granic po II wojnie światowej osoby te znalazły się poza granicami RP mimo, że nie zmieniały miejsca zamieszkania.

Zauważyć należy, że o ile przyjęcie przesłanki domicylu jawi się jako celowe i zasadne w przypadku osób represjonowanych, które przeżyły represje i po ustaleniu nowych granic Polski mogły dokonać świadomego wyboru miejsca zamieszkania i przynależności państwowej, to już w przypadku osób, które zmarły w wyniku represji, np. na skutek wykonania wyroku orzekającego karę śmierci lub zgonu w trakcie odbywania kary w radzieckim więzieniu po dniu 5 lutego 1946 r. (data wejścia w życie umowy regulującej polsko-radziecką granicę państwową), może być uznane za kryterium w nieuzasadniony sposób różnicujące sytuację prawną podmiotów charakteryzujących się posiadaniem cechy relewantnej, tj. faktu represjonowania przez organy radzieckie w czasie i miejscu określonym w art. 8 ust. 2a ustawy. Osoby te ze względu na fakt pozbawienia wolności nie mogły bowiem w żaden sposób decydować o zmianie swojego miejsca zamieszkania z terenów włączonych po wojnie do ZSRR na obszar powojennej Polski.

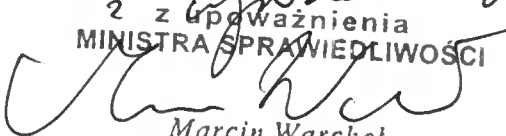
Mając na uwadze powyższe należy uznać, iż pogląd Pana Rzecznika odnośnie zasadności zmiany zakresu podmiotowego art. 8 ust. 2a ustawy o uznaniu za nieważne orzeczeń wydanych wobec osób represjonowanych za działalność na rzecz niepodległego bytu Państwa Polskiego zasługuje w pełni na aprobatę. Ewentualnego rozważenia wymaga nadanie przywołanemu przepisowi brzmienia:

„Art. 8 ust. 2a. Uprawnienia określone w ust. 1 przysługują również osobom mieszkającym obecnie w Polsce, albo w chwili śmierci w Polsce bądź na terytorium Polski w granicach

ustalonych w Traktacie Ryskim poza obecnym terytorium Polski, represjonowanym przez radzieckie organy ścigania i wymiaru sprawiedliwości lub organy pozasądowe, działające na obecnym terytorium Polski w okresie od dnia 1 lipca 1944 r. do dnia 31 grudnia 1956 r. oraz na terytorium Polski w granicach ustalonych w Traktacie Ryskim, w okresie od dnia 1 stycznia 1944 r. do dnia 31 grudnia 1956 r., za działalność na rzecz niepodległego bytu Państwa Polskiego lub z powodu takiej działalności. Żądanie odszkodowania i zadośćuczynienia należy zgłosić w sądzie okręgowym, w którego okręgu zamieszkuje osoba składająca żądanie; sąd ten jest właściwy do rozpoznania sprawy. Przepis art. 1 ust. 3 stosuje się odpowiednio, zaś przepisy art. 9-11 nie mają zastosowania."

Jednocześnie pragnę zauważyć, iż – co do zasady – zmiany ustawy o uznaniu za nieważne orzeczeń wydanych wobec osób represjonowanych za działalność na rzecz niepodległego bytu Państwa Polskiego stanowiły przedmiot przedłożeń poselskich i senackich, nie zaś rządowych. Sama zaś kwestia ewentualnej nowelizacji ww. ustawy w kierunku zaproponowanym przez Pana Rzecznika wykracza poza zakres spraw zdefiniowanych przez ustawę o działach administracji rządowej (Dz. U. z 2016 r. poz. 543, z późn. zm.) dla działu administracji sprawiedliwość.

Jednocześnie pragnę poinformować, iż w Sejmie procedowany jest obecnie senacki projekt ustawy o zmianie ustawy o uznaniu za nieważne orzeczeń wydanych wobec osób represjonowanych za działalność na rzecz niepodległego bytu Państwa Polskiego (druk sejmowy nr 665). Przedmiotem proponowanej nowelizacji jest m.in. zmiana zakresu podmiotowego ustawy, tj. jego rozszerzenie o osoby, które otrzymały status działacza opozycji antykomunistycznej lub osoby represjonowanej z powodów politycznych na podstawie ustawy z dnia 20 marca 2015 r. o działaczach opozycji antykomunistycznej oraz osobach represjonowanych z powodów politycznych (Dz. U. poz. 693 i poz. 1220). Wydaje się zatem, iż kwestia przesłanki domicylu jako jednego z warunków uzyskania uprawnienia do odszkodowania i zadośćuczynienia mogłaby zostać na wniosek Pana Rzecznika rozważona w toku prac nad projektem ustawy o zmianie ustawy o uznaniu za nieważne orzeczeń wydanych wobec osób represjonowanych za działalność na rzecz niepodległego bytu Państwa Polskiego (druk sejmowy nr 665).

2 z upoważnienia
MINISTRA SPRAWIEDLIWOŚCI

Marcin Warchoł
PODSEKRETARZ STANU

Ministerstwo Sprawiedliwości
Al. Ujazdowskie 11
00-950 Warszawa
skrytka pocztowa P-33

DL-IX-454-34/17/1

170126-00260

Adam Bodnar
Rzecznik Praw Obywatelskich
Al. Solidarności 77
00-090 Warszawa